

6.5.1 Elektri päritolutunnistused ja nende üle-euroopaline kaubandus

Toodetud taastuenergia piiriülese kaubanduse võimaldamiseks ja tarbijate ühtsetel alustel informeerimiseks toodetud elektrienergia päritolu kohta seati Euroopa Liidus sisse elektrienergia päritolutunnistuste süsteem. Liikmesriikidelt nõutakse registri või vastava andmebaasi loomist, mis võimaldaks taastuvallikaist elektrienergia tootmist usaldusväärselt tõestada.

Liikmesriigid tagavad, et iga taastuvatest energiaallikatest toodetud energiaühik võetakse arvesse ühekordselt. Liikmesriigid või määratud pädevad asutused seavad sisse asjakohased mehhanismid tagamaks, et päritolutunnistused väljastatakse, võõrandatakse ja kustutatakse elektrooniliselt ja et need on täpsed, usaldusväärsed ja pettusekindlad. Vältida tuleb päritolutunnistuste topeltarvestust ja topeltesitamist. Päritolutunnistuse võõrandamisel toimub selle ülekandmine teisele isikule päritolutunnistuste elektroonilise andmebaasi kaudu.

Eestis reguleerib päritolutunnistustega seonduvat energiamajanduse korralduse seadus. Päritolutunnistusi väljastab Elering Taastuenergia Infosüsteemis. Info väljastatud päritolutunnistuste kohta esitab Elering oma veebilehel.

Tootjatele päritolutunnistuste väljastamise eelduseks on Eesti Vabariigis asuva tootmisseadme registreerimine Taastuenergia Infosüsteemis. Päritolutunnistustega kauplemiseks ei ole turuosalisel tarvilik asuda Eesti Vabariigis, kuid selleks tuleb andmebaasis registreeruda kauplejaks.

Päritolutunnistus on elektrooniline dokument, mille võib osta toodetud elektrienergiast täielikult eraldi ning mille ainus eesmärk on tõendada tarbijale tema tarbitud elektrienergia päritolu. Samuti võib elektrienergia päritolutunnistust anda sellega seotud energiast sõltumatult edasi ühelt valdajalt teisele.

Päritolutunnistuse norm-energiaühik on üks megavatt-tund, see tähendab et iga toodetud megavatt-tunni kohta väljastatakse üks päritolutunnistus.

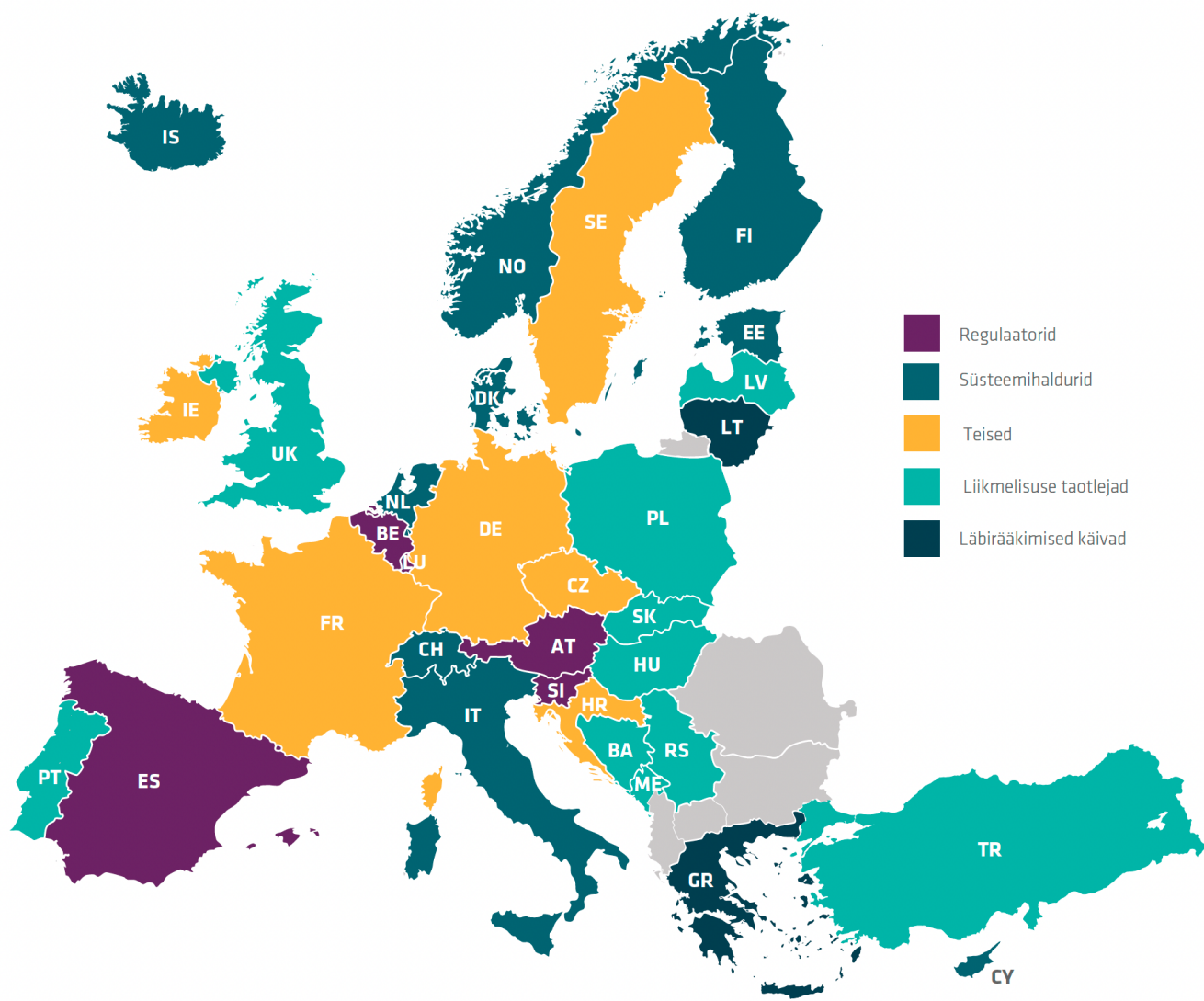
Päritolutunnistust võib võõrandada 12 kuu jooksul pärast asjaomase energiaühiku

tootmist ja alates 2022. aasta maikuust kasutada (kustutada) kuni 18 kuu jooksul. Päritolutunnistuse kehtivus lõpeb pärast selle kasutamist. See tähendab, et 12 kuu jooksul võib päritolutunnistusega kaubelda kauplemisplatvormidel, kui see aga on tarbijale päritolu tõendamiseks ära kasutatud, ei ole võimalik sellega enam tehinguid teha ning see eemaldatakse ringlusest. Elektrienergia päritolu tõendamiseks võib kasutada Eestis või Euroopa Liidu liikmesriigis või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis väljastatud päritolutunnistust. Tarnitud elektrienergia päritolu tõendamisel tarbijale võib taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia tarne puhul tõendusmaterjalina kasutada ainult päritolutunnistust (ehk ainsa tõendusmaterjalina taastuvenergia tarnimisel tarbijale võib kasutada päritolutunnistust).

Päritolutunnistuse saab päritolutunnistuste elektroonilisest andmebaasist kustutada Eestis tarbitud energia päritolu tõendamiseks. Kalendriaasta elektrienergia tarbimise tõendamiseks saab päritolutunnistust kustutada kuni tarbimisele järgneva kalendriaasta 31. märtsini.

2015. aasta keskpaigast kohustuvad müüjad tarbijale taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrit müües selle päritolu tõendama päritolutunnistustega. Kuigi ei ole kohustuslik kasutada selleks kodumaiseid päritolutunnistusi (juhul, kui kauplejad saavad päritolutunnistused osta näiteks andmevahetusplatvormi kasutades mujalt soodsamalt) võivad Eestis tegutsevad elektrimüüjad eelistada eestimaiseid tootjaid ning selliselt oleks Eesti taastuvenegiatootjatele tagatud päritolutunnistuste müügist saadav teatav tulu (hind kujuneb kahepoolsetes lepingutes müüjate ning tootjate vahel).

Päritolutunnistuste hinnad on 2022. aastal olnud tõusutrendis. Hindade ülevaatega saab tutvuda nt siin: <https://www.greenfact.com/> Päritolutunnistuste hinnad lepitakse valdavalt kokku tootjate ja kauplejate vahel kahepoolsete lepingutega. 2022. aasta teises pooles jõuavad elektri päritolutunnistused ka esmakordselt börsile (nt EPEX).

Joonis 32 Riigid ja vastavad organisatsioonid, kes olid AIB liikmed, AIB Hub'i kasutajad või AIB-ga liitumisest huvitatud 2022. aasta seisuga

Joonisel 32 on kirjeldatud AIB (Association of Issuing Bodies) liikmete olemasolevat struktuuri ja infot riikide kohta, kellega käivad läbirääkimised AIB liikmelisuse osas. Kaardilt tuleb välja, milline organisatsioon on millises liikmesriigis vastutav päritolutunnistuste teemade eest (tuleb välja, et enamuses on see just süsteemihaldur, järgnevad regulaatorid ning seejärel alles muud, tavaliselt selleks eraldi loodud avalik-õiguslikud ettevõtted).

Alates 2014. aasta septembrist on Elering ja Eesti päritolutunnistusi väljaandvate asutuste ühenduse AIB liige. AIB haldab päritolutunnistuste kesket elektroonilist registrit (AIB Hub), mis hõlbustab riikidevahelist päritolutunnistustega kauplemist

ning edendab standardiseeritud üleeuroopalist päritolutunnistuste reeglistikku (The European Energy Certificate System ehk EECs). Väljatöötamisel on ka uus rahvusvaheline CEN standard, mille peamine eesmärk on päritolutunnistus kui selline standardiseerida, et veel enam hõlbustada üleeuroopaliste päritolutunnistustega kauplemist ning tarnitud ja tarbitud elektrienergia päritolu tõendamist. AIB Hub-i kaudu saavad Eesti elektritootjad ja -kauplejad müüa ja osta päritolutunnistusi ühilduvusprobleemideta ülejäänud 27 AIB-ga liitunud riigis (liikmeid tegelikkuses on 30, kuna Belgias on iga halduspiirkond omaette liige), sest eeskirjad ja nõuded kõigile liikmetele on standardiseeritud.

Ajakohastud infot elektri päritolutunnistuste kohta leiab siit:

<https://elering.ee/elektriparitolutunnistused>

Elering osaleb koos Elia Groupi (Belgia ja Saksamaa) ning Energinetiga (Taani) koostööprojektis Energy Track & Trace. Tegemist on rahvusvahelise vabatahtliku initsiatiiviga, töötamaks välja piiriülesed lahendused taastuvelektri päritolu tõendamiseks lõpptarbijale reaalaajalähedaselt. Energy Track & Trace'i eesmärk on luua harmoniseeritud, läbipaistvad ning usaldusväärsed digitaalsed lahendused, kasutades tunnipõhiseid päritolutunnistusi, et hoogustada taastuenergia tootmist ja tarbimist.